

Mål C-819/21**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

30 december 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Landgericht Aachen (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

6 december 2021

Sökande:

Staatsanwaltschaft Aachen

Saken i det nationella målet

Erkännande och verkställighet av utländska brottmålsdomar – Rambeslut 2008/909/RIF – Rätten till en rättvis rättegång – Medlemsstat i vilken domstolen i den verkställande medlemsstaten anser att domstolsväsendet inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen – Möjlighet för domstolen i den verkställande medlemsstaten att vägra verkställa den utländska domen

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

1. Får domstolen i den verkställande medlemsstaten som ska fatta beslut om verkställighetsförklaring, med stöd av artikel 3.4 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008, jämförd med artikel 47.2 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), vägra att erkänna en dom från en andra medlemsstat och verkställa påföljden enligt denna dom i enlighet med artikel 8 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008, om det finns omständigheter som tyder på att förhållandena i denna medlemsstat, vid

- tidpunkten för meddelandet av denna dom, som ska verkställas, eller övriga följdbeslutet i samband med därmed, är oförenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, på grund av att domstolsväsendet i denna medlemsstat inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU?
2. Får domstolen i den verkställande medlemsstaten som ska fatta beslut om verkställighetsförklaring, med stöd av artikel 3.4 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008, jämförd med rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU, vägra att erkänna en dom från en andra medlemsstat och verkställa påföljden enligt denna dom i enlighet med artikel 8 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008, om det finns omständigheter som tyder på att domstolsväsendet i denna medlemsstat, vid tidpunkten för beslutet om verkställighetsförklaring, inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU?
  3. Om fråga 1 besvaras jakande:

Ska domstolen i den verkställande staten i ett andra skede pröva huruvida de förhållanden som inte är förenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång konkret har varit till nackdel för den dömda i det enskilda fallet, innan den vägrar erkänna domen som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat och verkställa påföljden enligt denna dom med stöd av artikel 3.4 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 jämförd med artikel 47.2 i stadgan till följd av att det finns omständigheter som tyder på att förhållandena i denna medlemsstat är oförenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, på grund av att domstolsväsendet i denna medlemsstat inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen?
  4. För det fall att fråga 1 och/eller fråga 2 besvaras nekande och det inte ankommer på de nationella domstolarna utan på EU-domstolen att fastställa huruvida förhållandena i en medlemsstat är oförenliga med rätten till en rättvis rättegång till följd av att domstolsväsendet i denna medlemsstat inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen:

Var domstolsväsendet i Republiken Polen förenligt med rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU den 7 augusti 2018 och/eller den 16 juli 2019, respektive är domstolsväsendet i Republiken Polen för närvarande förenligt med rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU?

Anförda unionsbestämmelser

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 47.1

Rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller

andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (EUT L 327, 2008, s. 27)

Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1)

Anförda nationella bestämmelser

Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG) (lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål), i synnerhet 73 § andra meningen, som motsvarar artikel 3.4 i rambeslut 2008/909.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den poliska medborgaren M.D. är stadigvarande bosatt i Tyskland. Den 7 augusti 2018 dömde Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże (Rayondomstolen i Stettin, Polen) M.D. till sex månaders villkorligt fängelsestraff. M.D. var inte närvarande vid förhandlingen den 7 augusti 2018. Enligt uppgift från Sąd Okregowy Szczecin (Regiondomstolen i Stettin, Polen) skickades kallelsen till rättegången den 7 augusti 2018 till adressen i Pyrzyce (Polen) som han angett under förundersökningen.
- 2 Gärningarna som låg till grund för den fällande domen begicks under tidsperioden mellan mars 2009 och den 31 juli 2009 och motsvarar i tysk rätt brotten förskingring och urkundsförfalskning enligt 246 § stycke 1 och 267 § Strafgesetzbuch (StGB) (strafflagen).
- 3 Genom beslut av den 16 juli 2019 undanröjde Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże den villkorliga domen och förordnade verkställighet av fängelsestraffet.
- 4 Den allmänna åklagarmyndigheten i Köln (Tyskland) beslutade den 17 december 2020 att inte utlämna M.D. trots den Europeiska arresteringsordern från Sąd Okregowy Szczecin av den 13 augusti 2020, eftersom han är stadigvarande bosatt i Tyskland och har motsatt sig utlämning.
- 5 Den 26 januari 2021 begärde Sąd Okregowy Szczecin att åklagarmyndigheten i Berlin ska pröva möjligheten att överta verkställigheten av fängelsestraffet som M.D. dömts till enligt artikel 4 i rambeslut 2008/909. Åklagarmyndigheten i Berlin överlämnade denna begäran till den ansvariga åklagarmyndigheten i Aachen, eftersom M.D. bor inom denna myndighets område.
- 6 Åklagarmyndigheten i Aachen förhörde M.D. beträffande begäran från Sąd Okregowy Szczecin.

- 7 Den 18 juni 2021 meddelade M.D. åklagarmyndigheten i Aachen via telefon att han genom ett ombud försöker reda ut situationen med de polska myndigheterna. Han angav att han inte erhållit någon kallelse till rättegång. Han angav vidare att anklagelserna mot honom är oriktiga i sak.
- 8 Den 11 augusti 2021 ingav M.D. en skriftlig inlägga till åklagarmyndigheten i Aachen. I denna angav han följande: Bilen som var föremål för domen av den 7 augusti 2018 tog han emot som ersättning för arbete. Han flydde inte till Tyskland. Tvärtom ville han till Tyskland för att få ett bättre liv med sin familj. Han bor sedan år 2011 med sin familj i Tyskland. Han blev inte informerad om förfarandet som pågick mot honom i Polen. Han blev kontaktad av en polsk åklagare år 2016. Därefter reste han till Polen och blev förhörd av polisen. Dessutom angav han sin tyska adress som kontaktadress. Nästa brev som han fick från de polska myndigheterna innehöll ett meddelande om att han fällts för brott enligt en lagkraftvunnen dom.
- 9 Den 2 november 2021 ingav åklagarmyndigheten i Aachen en begäran till den hänskjutande domstolen om att den skulle förklara att domen som meddelats av Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże, i förening med beslutet av den 16 juli 2019, kan verkställas och att ett fängelsestraff på sex månader skulle fastställas i enlighet med det polska systemet för verkställighet. Villkoren för verkställighet av den polska domen är uppfyllda.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 10 Den hänskjutande domstolen redovisar inledningsvis mycket utförligt för EU-domstolens praxis rörande den polska reformen av rättsväsendet och rättsstatsprincipens ställning i Polen, närmare bestämt dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Bristar i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), dom av den 5 november 2019, kommissionen/Polen (Allmänna domstolarnas oavhängighet) (C-192/18, EU:C:2019:924), dom av den 19 november 2019, A. K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982), dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinär ordning för domare) (C-791/19, EU:C:2021:596), dom av den 2 mars 2021, A. B. m.fl. (Tillsättning av domarna vid Högsta domstolen – rättsmedel) (C-824/18, EU:C:2021:153) (inbegripet den därpå följande domen från den polska författningsdomstolen av den 7 oktober 2021), och dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl. (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931), samt beslut meddelat av domstolens vice ordförande av den 14 juli 2021, kommissionen/Polen (C-204/21 R, ej publicerad), och beslut meddelat av domstolens vice ordförande av den 27 oktober 2021, kommissionen/Polen (C-204/21 R, ej publicerad, EU:C:2021:877).
- 11 Dessutom ges en utförlig redogörelse av Europeiska kommissionens förslag till rådets beslut om fastslående av att det finns en klar risk för att Republiken Polen

allvarligt åsidosätter rättsstatsprincipen (COM(2017) 835 final). Även två domar från Europadomstolen omnämns, närmare bestämt domen som meddelades mot Polen den 7 maj 2021 (Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polen, mål 4907/18) och dom av den 8 november 2021 (Dolińska-Ficek och Ozimek/Polen, mål 49868/19 och 57511/19).

- 12 Fråga 1: På grundval av den rättspraxis som redovisats och kommissionens åtgärder drar den hänskjutande domstolen slutsatsen att det på grundval av objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter rörande rättsväsendets funktion i Polen, finns omständigheter som talar för att förhållandena i det polska domstolsväsendet vid tidpunkten då Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże meddelade domen av den 7 augusti 2018 och vid tidpunkten då den meddelade beslutet av den 16 juli 2019, inte var förenliga med M.D.:s grundläggande rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 47.2 i stadgan.
- 13 Det är emellertid oklart om det ankommer på den nationella domstolen som ska besluta om verkställighetsförklaring att genomföra prövningen, enligt artikel 3.4 i rambeslut 2008/909, av huruvida det polska domstolsväsendets organisation per den 7 augusti 2018 respektive per den 16 juli 2019 var förenlig med rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU, och garanterade M.D.:s grundläggande rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 47.2 i stadgan, eller om denna fråga rör ”tolkningen av fördragen” och således ska avgöras av EU-domstolen enligt artikel 267 första stycket a FEUF.
- 14 Visserligen fann EU-domstolen i dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl. (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931) att EU-domstolen enligt artikel 267 FEUF inte är behörig att tillämpa unionsbestämmelserna på ett särskilt fall, utan endast att uttala sig om tolkningen av fördragen och de rättsakter som beslutats av unionsinstitutionerna.
- 15 Den hänskjutande domstolen anser dock att frågan huruvida förhållandena i en medlemsstat var förenliga med rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU och den berörda personens rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 47.2 i stadgan är en så fundamental fråga att den inte ska avgöras av de enskilda nationella domstolarna, utan enhetligt av EU-domstolen i enlighet med artikel 267 första stycket a FEUF. I annat fall finns en risk för rättslig osäkerhet på grund av att de nationella domstolarna gör olika tolkningar av bestämmelser som är centrala för Europeiska unionen som rättsgemenskap.
- 16 Fråga 2: Den hänskjutande domstolen anser att det vid tidpunkten för beslutet om hänskjutande på grundval av objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter om rättsväsendets funktion i Polen finns omständigheter som talar för att förhållandena i det polska rättsväsendet, på grund av olika åtgärder i samband med den så kallade reformen av rättsväsendet, är oförenliga med rättsstatsprincipen som är ett av de gemensamma värden som fastslagits i artikel 2 FEU.

- 17 I domen av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinär ordning för domare) (C-791/19, EU:C:2021:596), fastslog EU-domstolen att en medlemsstat måste respektera de värden som anges i artikel 2 FEU – och således även rättsstatsprincipen – för att den ska komma i åtnjutande av samtliga rättigheter som följer av att fördragen tillämpas på denna medlemsstat.
- 18 Den hänskjutande domstolen anser att detta innebär att ansökan om verkställighetsförklaring ska avslås med stöd av artikel 3.4 i rambeslut 2008/909, trots att situationen i en medlemsstat vid tidpunkten då domen som ska verkställas eller följdbeslut i samband med denna meddelades av de rättsliga myndigheterna i den ansökande medlemsstaten uppfyllde rättsstatsprincipen, för det fall att situationen i den ansökande medlemsstaten under tiden – det vill säga innan domstolen som ska besluta om verkställighetsförklaring meddelar sitt avgörande – har förändrats på så sätt att den numera inte längre är förenlig med rättsstatsprincipen. När den berörda medlemsstaten inte längre respekterar rättsstatsprincipen som ett av de värden som fastslagits i artikel 2 FEU kan den i enlighet med EU-domstolens uttalanden i ovannämnda dom förlora de rättigheter som följer av att fördragen tillämpas på denna medlemsstat. Detta omfattar även rätten enligt artikel 8 i rambeslut 2008/909 att få det egna landets domar erkända och verkställda av de rättsliga myndigheterna i en annan medlemsstat.
- 19 Även i detta sammanhang uppkommer frågan om de nationella domstolarna får avgöra huruvida Republiken Polen inte (längre) respekterar rättsstatsprincipen som ett av de värden som förankras i artikel 2 FEU, och således ska förlora de rättigheter som följer av fördragets tillämpning, eller om det följer av artikel 267 första stycket a FEUF att endast EU-domstolen kan avgöra denna fråga.
- 20 Svaret på denna fråga är avgörande för utgången i det aktuella målet även om det – i motsats till den hänskjutande domstolen – kan anses att förhållandena i Polen vid tidpunkten då Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże meddelade de aktuella avgörandena, nämligen den 7 augusti 2018 och den 16 juli 2019, inte var oförenliga med rätten till en rättvis rättegång, eftersom det under alla omständigheter på grund av den nuvarande utvecklingen finns konkreta omständigheter som talar för att rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU inte (längre) respekteras i Republiken Polen.
- 21 Till stöd för denna uppfattning anför den hänskjutande domstolen att Republiken Polen i målet C-204/21 inte eller i vart fall inte i tillräcklig utsträckning efterkom det föreläggande som meddelades av EU-domstolens vice ordförande den 14 juli 2021, vilket föranledde EU-domstolens vice ordförande att genom beslut av den 27 oktober 2021 ålägga Polen att betala ett dagsvite på 1 000 000 euro.
- 22 Den polska författningsdomstolen reagerade på EU-domstolens dom av den 2 mars 2021, A.B. m.fl. (Tillsättningen av tjänster vid Högsta domstolen – rättsmedel) (C-824/18, EU:C:2021:153) genom domen av den 7 oktober 2021, i

vilken den fastslog att delar av unionsrätten och i synnerhet EU-domstolens försök att ingripa i det polska rättsväsendet stred mot den polska författningen.

- 23 Av det ovanstående drar den hänskjutande domstolen slutsatsen att Republiken Polen inte längre anser sig vara bunden av unionsrättens företrädare.
- 24 Fråga 3: Inom ramen för denna fråga går den hänskjutande domstolen ännu en gång tillbaka till EU-domstolens dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Bristar i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), i vilken EU-domstolen motiverade kravet på prövning avseende en kränkning eller en risk för kränkning av de grundläggande rättigheterna i samband med en europeisk arresteringsorder. Kravet motiveras av formuleringen i skäl 10 i rambeslut 2002/584, enligt vilken Europeiska rådet har ensam befogenhet att fatta beslut om att avbryta tillämpningen av systemet med en europeisk arresteringsorder.
- 25 Rambeslut 2008/909 innehåller emellertid inte någon motsvarande bestämmelse. Frågan är således om det även i förevarande mål – i enlighet med prövningen i två nivåer som EU-domstolen införde genom domen av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Bristar i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) – ska ske en prövning av huruvida M.D. utsattes för en verklig risk för kränkning av hans rätt till en oavhängig domstol och därmed hans rätt till en rättvis rättegång genom den dom som meddelades mot honom av Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże den 7 augusti 2018 i förening med beslutet från denna domstol av den 16 juli 2019.
- 26 Den hänskjutande domstolen anser att det inte är nödvändigt att genomföra en konkret prövning av om M.D.'s grundläggande rättigheter kränkts eller om det föreligger en verklig risk för att de kränks, eftersom rambeslut 2008/909 inte innehåller en bestämmelse som motsvarar den i skäl 10 i rambeslut 2002/584. Dessutom hänvisar den hänskjutande domstolen till EU-domstolens dom av den 27 maj 2019, OG och PI (Åklagarmyndigheterna i Lübeck och Zwickau) (C-508/18 och C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) som också avsåg räckvidden av kravet på domstolarnas oavhängighet. I denna dom fastställde EU-domstolen att redan en teoretisk möjlighet för justitieministern att ingripa politiskt i beslutsfattandet är tillräckligt för att det ska finnas en risk för att de tyska åklagarmyndigheterna utsätts för påverkan från den verkställande makten i samband med att de fattar beslut om att utfärda en europeisk arresteringsorder. De tyska åklagarmyndigheterna kunde därför inte uppfylla villkoren för att kvalificeras som ”utfärdande rättslig myndighet” i den mening som avses i artikel 6.1 i rambeslut 2002/584.
- 27 Den hänskjutande domstolen anser att systemet med en prövning i två nivåer för verkställande av en europeisk arresteringsorder som utvecklats av EU-domstolen inte kan tillämpas analogt på ett beslut att verkställa en dom, eftersom frågeställningarna som aktualiseras i respektive fall inte är jämförbara.

- 28 I den ovannämnda domen av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Bristar i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) fastslog EU-domstolen nämligen att det – efter att det fastställts att det objektivt sett föreligger en överträdelse av rättsstatsprincipen – i nästa skede ska ske en bedömning av om den berörda personen, efter ett överlämnande till den utfärdande rättsliga myndigheten, kommer att löpa en verklig risk för att få sin grundläggande rätt till en oavhängig domstol och därmed sin grundläggande rätt till en rättvis rättegång med avseende på dess kärninnehåll kränkt. Föremålet för denna konkreta bedömning som EU-domstolen kräver var således en prognos avseende det förväntade förloppet av det förfarande som kommer att genomföras efter att en europeisk arresteringsorder verkställts. Den hänskjutande domstolen tolkar detta som att EU-domstolen däremot inte kräver en bedömning i efterhand av frågan huruvida redan utfärdandet av en europeisk arresteringsorder eventuellt har kränkt den berörda personens rätt till en oavhängig domstol.
- 29 Det ligger i sakens natur att det inte är möjligt att fatta ett beslut baserat på en prognos i det aktuella målet, eftersom förfarandet för att besluta om verkställighetsförklaringen i det bilaterala förhållandet mellan Förbundsrepubliken Tyskland och Republiken Polen har avslutats.
- 30 I det aktuella målet vore det således endast möjligt att pröva huruvida överträdelsen av rättsstatsprincipen som fastställts i det första skedet har haft några verkliga konsekvenser i det enskilda fallet, vilket sker i nästa skede. I en situation som den aktuella i Republiken Polen, där strukturella ingrepp i domstolsväsendet har inneburit att domstolarnas oavhängighet har begränsats på ett övergripande plan, är det över huvud taget inte möjligt att tänka sig ett förfarande i vilket man kan utesluta att den grundläggande rätten till en rättvis rättegång kränks. Det är inte längre möjligt att *i efterhand* fastställa huruvida de reformer av rättsväsendet som redan genomfördes den 7 augusti 2018 och den 16 juli 2019, har påverkat Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeżes avgöranden. Det kan under alla omständigheter inte uteslutas med tillräckligt hög säkerhet.
- 31 Av det ovan anförda följer att det inte är nödvändigt att göra en bedömning av den konkreta kränkningen av en grundläggande rättighet eller risken för en sådan kränkning när domstolen som ska besluta om verkställighetsförklaring i den verkställande medlemsstaten vägrar erkänna domen med stöd av artikel 3.4 i rambeslut 2008/909 jämförd med artikel 2 FEU till följd av att rättsväsendet i den ansökande medlemsstaten vid tidpunkten för beslutet om verkställighetsförklaring inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU.
- 32 Den hänskjutande domstolen har inte anförts något närmare vad gäller den fjärde frågan.